

DET TEOLOGISKE FAKULTET

STUDIET OG STUDENTENE. INSTITUTTER

Av professor dr. LEIV AMUNDSEN

Søkningen til Det teologiske fakultet har gjennomgått sterke svingninger i løpet av de siste par generasjoner. Tar vi året 1890 til utgangspunkt, da de 170 teologer utgjorde 11.5 % av Universitetets samlede studentantall, sank de tilsvarende tall temmelig jevnt år for år, til de i 1904 var nede i 70 studenter = 4.4 % av helheten. Årene 1905–08 markerte igjen en sterk stigning, og i tiden frem til 1914 holdt studenttallet seg temmelig stabilt, både absolutt og relativt omtrent på samme høyde som i 1890. Men deretter satte nedgangen inn. At Menighetsfakultetet i 1913 hadde fått eksamensrett, danner selvsagt den vesentligste forklaring på den følgende utvikling. I 1920 var situasjonen igjen omtrent den samme som i 1904: 85 studenter, 4.6 % av samtlige. Med den voldsomme økning av studenttallet i 1920-årene strømmet også teologer til studiet, med kulminasjonen nådd i 1929: 321 (8.9 % av det samlede antall). 1930-årene viste igjen en sterkt synkende tendens, ned til 65 studenter (1.6 %) i 1939. Krigsårene brakte på ny en viss stigning, og de nærmeste etterkrigsår kumulerte årgangene som krigstiden hadde sinket. I 1950-årene kom man tilbake til de forutgående forhold, med minimum nådd 1955 (33 studenter, 1 % av det samlede antall); senere er igjen en langsom stigning å spore.

Tallene taler et tydelig språk: den bitre kirkestrid har satt sine dype merker i de befolkningslag som de vordende prester for en vesentlig del rekrutteres fra. At menighetsrådene etter loven av 1920 fikk seg tilstillet fra biskopen liste over alle ansøkere til et ledig prestebete og adgang til å innstille dem som vedkommende menighetsråd mente burde komme i første rekke, har saktens heller ikke vært uten innflytelse. Motsetningsforholdet mellom de to fakulteter synes i dag mere tradisjonelt enn reelt begrunnet. På begge hold er de ytterliggående standpunkter i teologiske stridsspørsmål forlatt og avstanden, læremessig sett, betydelig minsket. Ja, etter å ha gjort seg bekjent med forholdene ved begge institusjoner ved et besøk i Oslo i 1930-årene kunne ANTON FRIDRICHSEN uttale at den strengeste ortodoksi fant han representert – blant Universitetets theologiske studenter!

Ny plan for det teologiske studium ble approbert av Kollegiet 1. februar 1908. Omarbeideede studieplaner fikk Kollegiets godkjennelse 13. oktober 1917, 20. oktober 1928, (med en mindre endring vedrørende hebraisk-pensumet) 18. november 1939, og 1. februar 1957. – Nytt foreløpig reglement for teologisk embeteksamen ble gitt ved kgl. resolusjon av 17. november 1911; den hadde også bestemmelser om ordningen for de år Menighetsfakultetets studenter tok eksamen ved Universitetet, inntil høsten 1913. Eksamensdeputasjonen skulle bestå av:

- «a. 3 medlemmer av det Teologiske Fakultet, opnævnt av fakultetet.
- b. 2 medlemmer opnævnt av Kongen etter forslag av og iblandt lærerne ved det Private Teologiske Menighetsfakultet i Kristiania, saalænge Menighetsfakultetet ikke selv avholder nogen privat teologisk eksamen, og paa betingelse av at beslutninger om fremtidig ansættelse av lærere ved dette undergives Kirke- og Undervisningsdepartementets approbation.
- c. En geistlig utenfor Universitetet og Menighetsfakultetet opnævnt av Kongen etter forslag av rikets biskoper.

Medlemmerne opnævnes for en tid av 3 år. Det Teologiske Fakultets dekanus skal være formand i eksamensdeputationen, saafremt han er medlem av denne; ellers skal det efter utnævnelse ældste medlem av det Teologiske Fakultet, der tillike er medlem av eksamensdeputationen, være dennes formand. Som deputationens sekretær fungerer fakultetets notarius.

Saafremt Menighetsfakultetets styre beslutter avholdelse ved fakultetet selv av privat teologisk eksamen, bortfalder dets læreres ret til at avgif forslag om de to ovenfor under b. omhandlede medlemmer, og Kongen opnævner to medlemmer blandt teologer og geistlige utenfor Universitetet og Menighetsfakultetet.»

I reglementet kom inn et nytt moment, som skulle oppmuntre dyktige kandidater til å fordype seg vitenskapelig i sitt studium. § 5 bestemte at ved siden av de reglementære 4 skriftlige oppgaver i fagets discipliner hadde de kandidater som ønsket det,

«adgang til at besvare en særskilt opgave, som opgives for hvert enkelt tilfælde indenfor en av kandidaten selv valgt disciplin, og hvortil der indrømmes en frist av 6 uker samt fri benyttelse av litterære hjælpemidler. Istedenfor denne opgave kan ogsaa træde en helt selvvalgt videnskabelig undersøkelse.»

Da Menighetsfakultetet begynte å holde sin egen eksamen, ble nytt reglement gitt for Universitetet ved kgl. res. av 30. mai 1913. Ved endringen av studieplanen 1917 fikk kandidatene anledning til å legge hovedvekten på enten den gammeltestamentlige eller den kirkehistoriske del av fagkretsen. Reglementet gitt ved kgl. res. 13. juli 1917 bestemte:

Det teologiske fakultet

«De kandidater som har maksimumspensum i Det gamle testamente eller kirkehistorie, får i vedkommende fag to skriftlige opgaver, mens det fag hvori de har minimumspensum, kun er gjenstand for muntlig prøve.»

En tilleggsbestemmelse ved kgl. res. 4. mars 1921 gjorde det mulig å dele eksamen:

«Teologisk embedseksamen kan også avlegges i to avdelinger med høist 2 semestres mellomrum... Første avdeling omfatter prøvene i det gamle testament og i kirkehistorie, annen avdeling prøvene i det ny testament og i systematisk teologi.»

Kgl. res. 31. august 1928 gav et par mindre vesentlige endringer (vedrørende hebraisk-pensumet). På ny ble et omarbeidet reglement godtatt ved kgl. res. 19. juli 1930. Et tillegg ved kgl. res. 20. desember 1935 bestemte at ved anmeldelsen til første avdeling skulle kandidaten vedlegge bevisnelse fra en av lærerne i kirkehistorie om å ha deltatt i et ett-semesters kursus med obligatoriske seminarøvelser i dette fag (forandret ved kgl. res. 12. november 1954: ved anmeldelsen til *annen* avdeling). Endring i paragrafen om karakterberegningen fulgte ved kgl. res. av 9. april 1937, i §§ 4 og 10 (skriftlig hovedoppgave i kirkehistorie for kandidater med maksimumspensum i dette fag, istedenfor en bioppave; adgang til å ta *annen* avdeling om igjen etter ett semesters forløp) ved kgl. res. 23. februar 1940, i § 10: 3 (mellan 1. og 2. avdeling må ikke gå lengre tid enn 2 semestre) 16. oktober 1953.

For studenter som hadde tatt artium etter skoleordningen fra før 1896, gjaldt at realister måtte ta tilleggs-artium i latin muntlig, og alle måtte bestå prøve i gresk, enten ved examen artium eller ved anneneksamen, og en prøve i hebraisk. 1903 kom lov og reglement for de forberedende prøver som den fatale skolelov av 1896 gjorde det nødvendig for Universitetet å sette i gang.¹⁾ Mens kravene til gresk-prøven siden har holdt seg noenlunde uforandret («3 semestres pensum»), er det i årenes løp foretatt en rekke endringer i det hebraiske pensum. Det omfattet fra 1903: Dom., eller Exod. 1–24, el. Deuteron., 20 kapitler (deriblant 32–33), samt Job, 10 kapitler eller tilsvarende omfang Salmer. Etter plan av 1925: 38 sider prosa (Kittel) og ca. 250 massoretiske vers poetisk tekst, fortrinsvis Salmer. 1928: Genesis 1–28 og 16 bestemte salmer. 1948: et bestemt utvalg av Genesis, Exodus 19–24, 1 Sam. 1–3, 7–12 og 16 salmer i noe endret utvalg.

Både angående omlegning av de forberedende prøver og av studieordningen i det hele har det i senere år vært ført langvarige forhandlinger.

¹⁾ Om den klassiske dannelses betydning for det teologiske studium taler Fredrik Petersen viktige ord i sitt åndelige «testamente»: «Vor theologis fremtid», trykt i Norsk teologisk tidskrift 1903.

Da Oldsaksamlingen og Myntkabinetet flyttet til det nybygde Historisk museum i 1903, fikk teologene ta i bruk to av de rom som ble ledige i Domus academica, til lokale for seminarøvelser, bibliotek og leseværelse. Grunnstammen for seminarbiblioteket danner Fredrik Petersens etterlatte boksamling, som ble skjenket av hans enke, og i mange år fremover fikk leseværelset et annum på 500 kr. til supplerende bokkjøp og andre driftsutgifter. Et vidløftig reglement for benyttelsen er trykt i Universitetets årsberetning for 1904/05, s. 125–30. Etterat kjemi-professoren Th. H. Hiortdahl hadde tatt avskjed og var fraflyttet professorboligen i Universitetshaven i oktober 1918, flyttet teologene til tre rom i dette hus, hvor de siden har hatt sine seminarlokaler. I 1920-årene ble her trangt om plassen: beretningen fra 1923/24 forteller om 38 sitteplasser til 72 inntegnede studenter. Dosent Fridrichsen forestod en omfattende reorganisasjon av biblioteket. Nytt reglement for bruken av dette ble vedtatt av Fakultetet 13. januar 1930 (Årsberetning 1929/30, s. 143 ff.). I etterkrigsårene har boksamlingen nytt godt av sterkt økede bevilgninger, også ekstraordinært, til biblioteksmessig omsorg og innkjøp, bl. a. av 400 bind fra Lyder Bruns etterlatte bibliotek.

Undervisningen ved Fakultetet er det gjort rede for i kapitlet om dets lærere.

Som ledd i utbygningen av Universitetets vitenskapelige virksomhet ble det 15. juni 1956 opprettet et *Institutt for bibelvitenskap*, som bestyres av professor Kapelrud (Seminarbygningen), og et *Institutt for kirkehistorie*, bestyrt av professor Einar Molland, senere av dosent Valkner. Planen om å sikre Oluf Kolsruds prektige bibliotek for dette siste lot seg dessverre ikke realisere.

Tallet på uteksaminerte *candidati theologiae* følger selvsagt kurven for studentantallet. Gjennomsnittet for tiårsperiodene var: 1891–1900: 26.8; 1901–10: 16.9; 1911–20: 19.5; 1921–30: 15.9; 1931–40: 19.2; 1941–50: 5.4. De tre første kvinnelige kandidater som gjennomførte teologisk embeteksamen, var Valborg Lerche (cand. theol. 1899), Annette Kiær (1913) og Alvilde Færden (1939); deres eksempel er inntil 1960 fulgt av 9 kvinner.

Det teologiske fakultet hadde fra gammelt av sin egen *notarius* (sekretær). I denne stilling ble S. ODLAND fra 1. mai 1890 avløst av cand. theol. HAAKON ARNESEN, og han igjen fra 1895 av P. HOGNESTAD. Høstsemestret 1896 overtok JOHANNES ORDING. Amanuensis ved Universitetsbiblioteket cand. theol. DITLEF H. FLOOD fungerte fra 1. august 1904 til 7. juni 1905 og ble etterfulgt av sin kollega SIGURD B. SVERDRUP. Fra 1921 av blir forretningene besørget av fakultetssekretæren for alle fakulteter unntatt det medisinske.

INNHOLD

	Side
Det teologiske fakultet. Studiet og studentene. Institutter. Av professor dr.	
<i>Leiv Amundsen</i>	1
Det juridiske fakultet. Studiet og studentene. Institutter. Av professor dr.	
<i>Leiv Amundsen</i>	5
Rettsvitenskap. Side 5. – Sosialøkonomi og statistikk. Side 9. – Statsvitenskap. Side 13.	
Det medisinske fakultet. Studiet og studentene. Institutter og avdelinger.	
Av prossektor dr. med. <i>Bernhard Getz</i> og professor dr. philos. et med.	
<i>Jacob Molland</i>	15
Det medisinske fakultet år 1900. Side 15. – Studentene. Side 16. – Medisinsk embetsekamen. Side 24. – Studieplaner. Side 29. – Den prekliniske undervisning. Side 36. – De kliniske avdelinger med universitetsundervisning. Side 40. – Rikshospitalet. Side 45. – Ullevål sykehus. Side 55. – Det medisinske fakultet i Bergen. Side 58. – Det medisinske fakultet år 1960. Side 60.	
Det historisk-filosofiske fakultet. Av professor dr. <i>Leiv Amundsen</i>	63
Studenter. Side 63. – Språklig-historisk embetseksamen. Side 63. – Magistergrad (<i>magister artium</i>). Side 66. – Leserom for filologiske studerende. Side 68. – Institutter. Side 70. – Filosofi. Psykologi. Idéhistorie. Side 70. – Pedagogikk. Side 74. – Historie. Side 76. – Arkeologi. Side 76. – Myntkabinettet. Side 77. – Kunsthistorie. Side 77. – Klassisk arkeologi. Side 78. Litteraturhistorie. Side 78. – Musikkvitenskap. Side 79. – Religionshistorie. Side 79. – Folkeminnevitenskap. Side 79. – Etnologi. Side 79. – Sosilogi. Side 80. – Etnografi. Side 80. – Geografi. Side 81. – Almen og sammenlignende indoeuropeisk språkvitenskap. Side 82. – Fonetikk. Side 82. – Indisk institutt. Indo-iransk institutt. Side 82. – Klassisk filologi. Side 83. – Norsk (nordisk) og norrøn filologi. Side 83. – Romansk filologi. Side 84. – Engelsk filologi. Side 84. – Germansk og tysk filologi. Side 87. – Keltisk språkvitenskap. Side 87. – Slavisk filologi. Side 87. – Finsk-ugriske språk. Side 88. – Semittisk filologi. Side 88.	
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Av professor <i>Aadne Ore</i>, Ph. D.....	89
Studieordning før og nå. Side 89. – Bergstudiet. Side 89. – Matematisk-naturvitenskapelig embetseksamen. A. Tidligere studie- og eksamsordninger. Side 92. – B. Den nye studie- og eksamsordning. Side 95. – Magistergrad og lisensiatgrad. Side 98. – Aktuarutdannelsen. Side 100. – Blindernutstillingene. Side 103.	

Det odontologiske fakultet. Av professor dr. philos. et med. <i>Jacob Molland</i> og prosessor dr. med. <i>Bernhard Getz</i>	107
De norske tannlegers utdannelse og eksamen før opprettelsen av Universitetets odonto- logiske fakultet. Side 107. – Universitetets odontologiske fakultet. Side 110.	
Universitetsbiblioteket. 1876 – 1911 – 1961. Av overbibliotekar cand. philol. <i>Harald L. Tveterås</i>	115
Generell historikk. Side 115. – Aksesjonen. Side 129. – Norske avdeling. Side 133. – Katalogavdelingen. Side 137. – Ekspedisjonen. (Utlån, lesesal, publikumsveiledning.) Side 141. – Den tekniske avdeling. Side 148. – Spesialsamlinger. Side 151.	
Universitetet i Oslo 1911 – 1961. Av kvestor, cand. jur. <i>Johnny Elling†</i>	161
Lovgivning. Side 161. – Administrasjon. Side 164. – Universitetet under okkupasjonen. Side 165. – Budsjetter og finanser. Side 183. – Faste eiendommer. Nybygg. Side 215. – Den Weis-Rosenkroneske stiftelse. Side 235. – Lønninger. Forskningstermin. Side 236. – Oversikt over antall tjenestemenn. Side 240. – Antall studenter 1911 – 1960 (høstsemesteret). Side 241.	
Studentorganene ved Universitetet. Av cand. philol. <i>Christian Lange</i> ..	243
Fortegnelse over Universitetets professorer fra 1911 til 1961	255
<i>Doctores</i> kreert ved Universitetet 1817 – 1961. Bibliografi ved assistent- bibliotekar <i>Gunnar Andresen</i>	277
Tilføyelser og rettelser	332
Navneregister	333

UNIVERSITETET I OSLO

1911 – 1961

II

UNIVERSITETSFORLAGET